

Nr 12

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 7 februari 1958 dagtecknad proposition, nr 64, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv¹, vilken jämlikt lag den 31 maj 1957 (nr 246) gäller till och med den 30 juni 1958, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1959.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 7 december 1951 om räntereglering m. m., vilken jämlikt lag den 31 maj 1957 (nr 247) gäller till och med den 30 juni 1958, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1959.

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1956:150.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 336 av herrar *Lundström* och *Kajser* och inom andra kammaren nr 432 av herr *Magnusson* i Borås m. fl.

I motionerna hemställs, att riksdagen vid behandling av proposition nr 64 måtte

»1) med ändring av vad Kungl. Maj:t hemställt i proposition nr 64 för sin del besluta sådan lydelse av 1 § lagen angående rätt för Konungen att meddela bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, att relationstalet mellan bankaktiebolags kassareserv och förbindelser fastställs till 25, samt

2) avslå det i propositionen framlagda förslaget om ytterligare förlängning av ränteregleringslagen.»

Beträffande motiveringen för motionärernas yrkanden hänvisas till motionen I: 336.

I en den 19 december 1957 dagtecknad skrivelse har *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1959, *dels ock* att lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1959.

Över fullmäktiges skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen* samt *Svenska bankföreningen*.

Beträffande innehållet i bankofullmäktiges skrivelse och de över skrivelserna avgivna remissyttrandena får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen har i fråga om lagstiftningen angående bankaktiebolags kassareserv anfört följande:

I 1955 års banklag upptages — liksom tidigare i den äldre banklagen av år 1911 — särskilda bestämmelser om skyldighet för affärsbank att enligt vissa normer redovisa kassareserv till tryggnad av bankens likviditet. Vid sidan om dessa bestämmelser har alltsedan år 1937 funnits en särskild, penningpolitiskt motiverad kassareservlagstiftning, för närvarande upptagen i 1949 års provisoriska beredskapslag. Denna lag har till syfte att möjliggöra för riksbanken att, då läget på kreditmarknaden så erfordrar, få affärsbankernas utlåningsmöjligheter begränsade genom skyldighet för bankerna att hålla större kassareserver än banklagen föreskriver. I samband med att förslag till den nya banklagen förelades 1955 års riksdag uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet att det torde få betraktas såsom tveksamt huruvida en penningpolitisk beredskapslagstiftning på detta område i fort-

sättningen borde få samma konstruktion som i 1949 års lag. En omprövning av principerna för denna lagstiftning torde, framhölls det vidare, med hänsyn härtill icke kunna anses opåkallad.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har nyligen tillsatts en särskild utredning, kreditmarknadsutredningen, med uppdrag att bl. a. verkställa översyn av den för affärsbankerna gällande lagstiftningen om kassareserver. Ett ställningstagande till den fortsatta utformningen av beredskapslagstiftningen på området bör därför anstå i avvaktan på resultatet av utredningen. Utredningsarbetet hinner uppenbarligen icke slutföras i sådan tid att därav föranledda förslag kan underställas riksdagen före utgången av giltighetstiden för 1949 års lag. Under sådana förhållanden och då det i princip torde råda enighet om att en beredskapslagstiftning på förevarande område är nödvändig, biträder jag bankofullmäktiges förslag att 1949 års lag ges fortsatt giltighet under ytterligare ett år eller alltså till och med den 30 juni 1959.

Under remissbehandlingen har av bankföreningen yrkats att maximitalet för kassareservkvoten, som år 1954 höjdes från 25 till 50 procent, måtte nedsättas. Yrkanden av enahanda innebörd förelåg, då frågan om en förlängning av 1949 års lag prövades vid 1955—1957 års riksdagar. Dessa yrkanden avvisades emellertid, då den lägre likviditetskvoten icke var tillräcklig om man med lagen ville även för de större bankerna nå en verkan motsvarande den som er nåtts med de tidigare överenskommelserna mellan riksbanken och affärsbankerna om en restriktiv kreditgivning. Någon anledning att nu intaga en annan ståndpunkt föreligger icke. Maximitalet för kassareservkvoten bör sålunda enligt min mening bibehållas vid 50 procent.

Beträffande bankofullmäktiges framställning om förlängd giltighet av ränteregleringslagen har *departementschefen* gjort följande uttalande:

I sin förenämnda skrivelse har fullmäktige i riksbanken anført, att ränteregleringslagen i beredskapssyfte bör erhålla förlängd giltighet, förslagsvis under ett år. Jag delar denna uppfattning. Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har ränteregleringslagen hittills icke tagits i anspråk. Däremot har den, såsom förväntades vid lagens tillkomst, kommit att tjäna såsom ett underlag för riksbankens strävanden att förhandlingsvägen nå inflytande över kreditmarknadsutvecklingen. Det allmänna ekonomiska läget är också alltjämt sådant att det ännu icke bör komma i fråga att avstå från den handlingsberedskap som ligger i denna fullmaktslag. Jag tillstyrker således, att ränteregleringslagen erhåller förlängd giltighet under ytterligare ett år eller alltså till och med den 30 juni 1959.

Lagrådet har lämnat de ifrågavarande förslagen utan erinran.

Utskottet

Alltsedan år 1937 har funnits en särskild penningpolitiskt motiverad kassareservlagstiftning, vilken för närvarande är upptagen i 1949 års provisoriska beredskapslag. Lagen har till syfte att möjliggöra för riksbanken att

då läget på kreditmarknaden så erfordrar, begränsa affärsbankernas utlåningsmöjligheter genom skyldighet för bankerna att hålla större kassareserver än banklagen föreskriver.

Såsom framgått ovan pågår inom den under fjolåret tillsatta kreditmarknadsutredningen en översyn av den för affärsbankerna gällande lagstiftningen om kassareserver. Den fortsatta utformningen av lagstiftningen på detta område torde få upptagas till prövning, när resultatet av detta utredningsarbete föreligger. Detta arbete kan dock icke slutföras i sådan tid att därav föranledda förslag kan föreläggas riksdagen före utgången av giltighetstiden för 1949 års lag. Med hänsyn härtill och till att allmän enighet torde råda om att riksbanken bör äga möjlighet att använda förändringar i kraven på affärsbankernas kassareserv penningpolitiskt medel, synes giltighetstiden för den nu gällande kassareservlagstiftningen böra förlängas i enlighet med vad som föreslagits i förevarande proposition. Beträffande maximitalet för kassareservkvoten, vilket 1954 höjdes från 25 till 50 procent, bör detta bibehållas oförändrat för att lagstiftningen skall erhålla avsedd effekt.

Utskottet delar vidare den uppfattning som bankofullmäktige och departementschefen givit uttryck åt rörande behovet av att även ränteregleringslagen ges förlängd giltighet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med avslag å motionerna I: 336 och II: 432, må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 18 mars 1958

På bankoutskottets vägnar:

F. BOO

Närvarande:

från första kammaren: herrar Boo, Fahlander*, Mogård*, Domö, Krügel, Mannerskantz och Danmans;

från andra kammaren: herrar Sköldin, Larsson i Julita, Regnéll, Andersson i Ronneby, Carlsson i Tibro, Persson i Appuna, Svensson i Stenkyrka och Boija.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Domö, Mannerskantz, Danmans, Regnéll, Carlsson i Tibro och Boija, vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I förevarande proposition hemställer Kungl. Maj:t att giltighetstiden för lagen om bankaktiebolags kassareserv förlänges ytterligare ett år till den 1 juli 1959 samt att ränteregleringslagen likaledes förlänges ytterligare ett år.

Utskottet delar i princip departementschefens uppfattning att variationer i kraven på bankernas kassareservhållning är ett penningpolitiskt medel som bör vara möjligt att utnyttja i vissa lägen. Detta medel är emellertid av supplementär karaktär, och med hänsyn härtill framstår det i propositionen föreslagna maximikravet om kassareserv av 50 procent som alltför vittgående. Det torde aldrig komma i fråga att utnyttja kassareservens övre gräns, eftersom detta skulle medföra en allmän desorganisation av kreditmarknaden. Det relationstal som gällde före 1954 års lagändring, uppgick till 25 procent, vilket alltför framstår som fullt tillräckligt. I den utformning som kassareservlagen erhållit i föreliggande proposition, avses den uppenbarligen icke att utnyttjas på annat sätt än som argument vid förhandlingar med bankerna. Utskottet finner det icke styrkt, att man på detta sätt skapar något effektivt samarbete mellan bankinstituten och de penningvårdande myndigheterna. Snarare tyder erfarenheten på att beredskapslagstiftning av detta slag mer försvårat än underlättat samarbetet. Utskottet tillstyrker därför, att 1949 års lag erhåller förlängd giltighet men med den ändringen i förhållande till propositionens förslag att relationstalet mellan bankaktiebolags kassareserv och förbindelser fastställs till högst 25 procent.

Vad därefter angår förslaget om förlängd giltighetstid för ränteregleringslagen, får utskottet erinra om den exceptionellt hårda kritik som denna lag vid sin tillkomst hösten 1951 blev utsatt för av remissinstanserna. Den avstyrktes vid detta tillfälle även av lagrådet. Den har heller aldrig tillämpats, vilket framstår som fullt naturligt med hänsyn till de destruktiva verkningar som en tillämpning skulle medföra.

När lagen tillkom, utgjorde fastlåsnings av räntenivån vid 3 procent den främsta normen för svensk penningpolitik. Med hänsyn till den omläggning av penningpolitiken som sedermera ägt rum, framstår ränteregleringslagen dessutom som helt passerad av utvecklingen. Alla skäl talar därför för att den snarast utmönstras ur vår lagstiftning.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 336 och II: 432,

1) för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse:

1 §.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna,

a) att kassareserv, som avses i 63 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugofem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa — — — eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) — — — tre månader.

Oavsett vad — — — bestämda beloppet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.»